

и предлагаемых проектов, оценивать проекты в соответствии с ценностью для предприятия и степенью риска и быстро принимать решения.

2. Автоматизированные процессы: управление всем жизненным циклом портфеля энергосберегающих проектов – от поступления предложений технических решений энергосбережения, их рассмотрения и утверждения до начала проекта, его выполнения, внедрения и оценки результатов. В состав Portfolio Management входят лучшие готовые методики и практики, позволяющие автоматизировать выполнение процессов.

3. Более качественное управление энергосбережением: ведет к тому, что портфель энергосберегающих проектов точно соответствует стратегии развития энергоинфраструктуры предприятия. По мере предложения проектов пользователи принимают непосредственное участие в принятии решений по проектам и получают отчеты о состоянии проектов по мере их выполнения.

1.Модуль HP Project and Portfolio Management (PPM) Portfolio Management // <https://h10078.www1.hp.com/cda/hpms/display/main>.

2.Kenneth Crow A PRACTICAL APPROACH TO PORTFOLIO MANAGEMENT // <http://www.npd-solutions.com/portfolio.html>.

Получено 19.04.2010

УДК 332.812

С.О.РОССОХІН

Харківська національна академія міського господарства

РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Досліджено основні напрями і механізм державного регулювання енергозбереження в житловому фонді. Доповнено й уточнено економічну сутність державного регулювання енергозбереження в сучасних умовах.

Исследованы основные направления и механизм государственного регулирования энергосбережения в жилищном фонде. Дополнена и уточнена экономическая сущность государственного регулирования энергосбережения в современных условиях.

The article is devoted research of basic directions and mechanism of government control of energy-savings in a housing fund. Economic essence of government control of energy-savings is complemented and specified in the conditions of transformation.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм енергозбереження, житловий фонд, державне регулювання енергозбереження.

Житловий фонд України – один з найбільших споживачів паливно-енергетичних ресурсів, тому питання його модернізації та реконструкції є завданням нагальним і необхідним.

Один із найзагальніших показників ефективності для економіки кожної країни – енергоємність валового внутрішнього продукту (ВВП) – обсяг споживання енергоресурсів для задоволення енергетичних виробничих і невиробничих потреб країни на одиницю ВВП. Україна посідає перше місце за енергоємністю ВВП, а саме 0,89 кг у.п./дол. Питома вага енергоресурсів у витратах на утримання та експлуатацію житла сягає 60-80%. На опалення житлового фонду щорічно витрачається понад 70 млн. т у.п., тобто на одного мешканця в Україні припадає вдвічі більше умовного палива ніж у країнах ЄС, а підприємства житлово-комунального господарства щорічно споживають понад 8 млрд. кВт електроенергії і 10 млрд. м³ природного газу [5]. Що стосується споживання теплової енергії у житловому секторі економіки, то найбільша питома вага припадає на будівлі – 87%. При цьому втрати теплової енергії протягом року складають понад 13 млн. Гкал, що становить 11% обсягів, що виробляється. Найбільші втрати теплової енергії у житловому фонді (близько 30%) і в зовнішніх мережах (до 25%). Це при тому, що вартість паливно-енергетичних ресурсів складає до 75% тарифу на теплопостачання, 50% – на водопостачання, 20% – утримання будинків і прибудинкових територій [6].

Сьогодні кожен пересічний громадянин України повинен знати та розуміти, що проблема економії енергоносіїв – це завдання не тільки держави, а й кожного, тому актуальним є поглиблене дослідження сучасних напрямів та методів енергозбереження у будівництві та модернізації існуючого житлового фонду.

Проблема економії енергоресурсів на сьогодні потребує вирішення не тільки на рівні підприємств комунального сектору та на державному рівні.

Міністерство з питань житлово-комунального господарства України проводить роботу, яка спрямована на створення механізмів економічної зацікавленості підприємств-виробників, постачальників і споживачів, включаючи й мешканців житлових будинків, у впровадженні енергозберігаючих технологій та обладнання. Зокрема, з метою створення мотивації для запровадження енергозберігаючих технологій розробляється механізм реалізації ст.8 Закону України “Про теплопостачання”, де передбачено, що в разі здійснення теплогенеруючими організаціями таких заходів, що привели до економії енергоносіїв, орган виконавчої влади на три роки залишає тарифи на рівні, встановленому до впровадження цих заходів. Якщо протягом строку окупності змінюються ціни на енергоносії, то відповідною мірою повинен коригуватися і рівень тарифу [1, 2]. Крім зазначеного, необхідно відмітити, що заходи щодо енергозбереження найефективні-

ше існують при умові, якщо:

- є зацікавлені (юридичні або фізичні) особи, які мають кошти для проведення запланованих заходів з енергозбереження;
- існують стабільні економічні та політичні умови для проведення запланованих заходів;
- створена відповідна законодавча та нормативна база.

Отже, при підтримці уряду і наявності коштів підприємства будуть зацікавлені у впровадженні енергозберігаючих технологій, проте основне питання – яким чином і який ефективний напрям енергозбереження обрати мешканцям житлових будинків, а також керівникам відповідних підприємств і відомств залишається відкритим.

В Україні накопичено значний потенціал реалізації державної політики з підвищення енергоефективності, відбувається його теоретичне осмислення та узагальнення, розробляються напрями удосконалення [7]. Поєднання ринкових і державних механізмів регулювання енергозбереження висвітлено у роботах О.Суходолі [8], дослідженню критеріїв енергоефективності та розробці адаптивної енергетичної політики на засадах синергетичного підходу присвячено статті В.Микитенка [9] та ін. Інститутом загальної енергетики НАН України підготовлено проект Державної програми підвищення енергоефективності та енергозбереження на період до 2030 року (на заміну існуючої Комплексної державної програми енергозбереження), який узгоджує основні напрями діяльності у сфері енергозбереження з Енергетичною стратегією України [10].

Майже одноставною є вищезгадана позиція щодо активної ролі держави у реалізації стратегії енергозбереження. Разом з тим, переважна більшість програмних документів, присвячених енергозбереженню, орієнтується на вирішення цієї складної комплексної задачі, на посилення саме ринкових стимулів раціонального енерговикористання у вигляді цін, нових інноваційних підходів. Таким чином, і зміст державного регулювання, і питання про послідовність та порівняну значущість конкретних форм управління енергоефективністю залишаються дискусійними.

Недостатній рівень науково-теоретичної розробки державного регулювання енергозбереження зумовив необхідність розробки комплексного підходу до політики енергозбереження. З огляду на це, метою дослідження є уточнення сутності державного регулювання енергозбереження в трансформаційній економіці та визначення першочергових заходів з енергозбереження у ЖКГ на регіональному рівні, зокрема у житловому фонді, через впровадження енерго- і ресурсозберігаючих технологій.

Впровадження заходів з енергозбереження може привести до позитивних наслідків лише за умови, що управління житловим фондом і його утримання здійснюється ефективно і на високому професійному рівні. У свою чергу, забезпечення професійного управління стає можливим лише за умови подальшого впровадження ринкових механізмів. Формування сталої фінансової політики у житловій сфері – необхідна умова формування ринкових механізмів.

Ефективне управління житловим фондом можна забезпечити через проведення сталої фінансово-економічної політики в управлінні житловим фондом, формуванні власника житла, впровадженні інноваційних ринкових відносин у сферу управління [4]. Головним на цьому етапі стає якнайшвидше завершення переходу на повне покриття споживачами вартості отриманих житлово-комунальних послуг, ліквідацію заборгованості за надані послуги, залучення інвестиційних програм розвитку і модернізації житлового фонду. Важливим питанням є вдосконалення взаємовідносин між власниками (мешканцями) одного багатоквартирного будинку. Ефективним інструментом, що поєднує інтереси представників цих категорій, є застосування такої форми власності, як об'єднання співвласників багатоквартирних будинків.

Відсутність певних фінансових важелів, недостатня інформаційна робота та нерозвинутий ринок послуг призвели до того, що власник житла сам повинен приймати рішення щодо утримання і ремонту житла, інвестицій у модернізацію свого будинку. Слід зазначити, що досі існує монополія у сфері надання житлово-комунальних послуг, і мешканці будинку не обирають найкращого і більш прийняттого виробника послуг на конкурентній основі.

Важливим чинником є використання зарубіжного досвіду інвестування в енергозбереження. До фінансових інструментів, які поширені в країнах Європи, слід віднести різноманітні накопичувальні та кредитні схеми, зокрема іпотечні та громадські кошти, комерційний продаж житлового фонду з подальшою його орендою, включення особливих умов для фінансування енергозберігаючих заходів в угоди на управління або постачання комунальних послуг. Ці механізми, які використовуються в усьому світі, проаналізовані з точки зору їх юридичної відповідності українському законодавству і можуть бути адаптовані для використання в Україні.

Щодо основної маси житлового фонду, то для розвитку ресурсозбереження найбільш реальним інструментом виступає енергоаудит житлового фонду з розробленням енергозберігаючих заходів. Враховуючи те, що нині в Україні значна кількість власників квартир, маючи

різноманітні пільги з оплати житлово-комунальних послуг не виявляють зацікавленості в економії енергоресурсів, саме об'єднання співвласників багатоквартирних будинків мають стати основною рушійною силою та інвестором у вирішенні проблеми енергозбереження в житловому фонді країни. Вони можуть використовувати, як юридичні особи, позикові кошти, кошти місцевих бюджетів і власні ресурси.

Рекомендовані заходи з енергозбереження в житловому фонді можна умовно розділити на три групи:

- заходи щодо контролю якості та обліку обсягів споживання енергоресурсів;
- заходи щодо регулювання використання енергоресурсів;
- заходи щодо зниження нераціональних втрат енергоресурсів.

Серед цих заходів є маловитратні, але є такі, що потребують вкладення значних коштів. Маловитратні заходи можуть бути проведені власниками житла за власні кошти (період окупності – не більше одного року), а інші – за рахунок довгострокових інвестиційних проєктів (період окупності – досить тривалий час). Водночас значні інвестиції дозволять отримати більшу економію коштів впродовж усього періоду експлуатації будинку. Наприклад, впровадження приладів обліку споживання газу, електричної і теплової енергії, гарячої і холодної води дозволить заощадити понад 25% ресурсів у житлово-комунальній сфері, навести лад в оплаті за послуги, вивести «з тіні» значні кошти, своєчасно проводити ремонт та реконструкцію енергомереж [3].

Для досягнення кінцевого позитивного фінансового результату необхідно впровадити 100% облік спожитих енергоресурсів. При цьому будуть врегульовані питання управління та регулювання, організаційних та економічних засад діяльності, відповідальності за порушення законодавства, яке виникають у сфері обліку у процесі видобування, виробництва, постачання, переробки, зберігання, використання та закупівлі електричної і теплової енергії, рідких, газоподібних паливно-енергетичні ресурсів, технічної та питної води. Зазначене стане основою кардинального реформування житлово-комунального господарства, переходу галузей суспільного виробництва на якісно новий рівень роботи щодо енергозбереження.

Таким чином, найважливішими заходами з енергозбереження у житловому фонді є модернізація або повна заміна інженерних мереж у будинках, модернізація індивідуальних теплових пунктів та регулювання систем опалення, утеплення зовнішніх стін, віконних та дверних блоків, міжпанельних стиків, горищ та підвальних приміщень. При

цьому треба враховувати накопичений досвід, який свідчить про те, що вдвічі вигідніше утеплити будинок, ніж намагатися в погано захищеному будинку досягти такого ж результату за рахунок збільшення ефективності тільки систем тепlopостачання.

Також є необхідність сприяння залучення інвестицій та інноваційних технологій у сферу управління житловим фондом, що, в свою чергу, приведе до формування конкурентного середовища і забезпечення більш якісного рівня послуг. Це зробить галузь житлово-комунального господарства привабливою для залучення позабюджетних коштів.

Отже, економічна сутність державного регулювання в енергозбереженні в умовах економічної трансформації проявляється в трьох аспектах: активізації та підтримці самодостатності ринкового механізму енергозбереження; створенні спеціальних організаційно-економічних умов, які сприяють поступовому, цілеспрямованому переведенню економіки на енергозберігаючий тип розвитку. Такий розвиток дозволяє, по-перше, розмежувати інституціональні проблеми, які ускладнюють реалізацію цих заходів у цій сфері, а по-друге, сформувати загальну концепцію удосконалення механізму державного регулювання енергозбереження та поетапно, залежно від стану економічного середовища, ліквідувати низку типових для цієї системи в управлінні недоліків.

1. Про тепlopостачання: Закон України №2633-IV від 02.06.2005р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2005. – №28.
2. Про енергозбереження: Закон України №74/94-ВР від 01.07.94 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1994. – №30.
3. Енергозбереження у житловому фонді: проблеми, практика, перспективи: Довідник / НДІпроектреконструкція, Deutsche Energie-Agentur GmbH(dena), Institut Wohnen und Umwelt GmbH (IWU), 2006. – 144 с.
4. Бабаєв В.М. Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти. – Харків: ХРІДУ НАДУ «Магістр», 2004. – 204 с.
5. Долінський А.А. Енергозбереження та екологічні проблеми енергетики // Вісник НАН України. – 2006. – №2. – С.7-12.
6. Ніколайчук Л. Комунальна реформа – з новітніми технологіями // Бізнес України. – 2007. – №4. – С.4-5.
7. Стратегія енергозбереження в Україні: Аналітичні матеріали в 2-х т. Т.2: Механізми реалізації політики енергозбереження. – К.: Академперіодика, 2006. – 600 с.
8. Суходоля О.М. Енергоефективність економіки в контексті національної безпеки: методологія та механізми реалізації. – К.: НАДУ, 2006. – 424 с.
9. Микитенко В.В. На чому базується енергетична безпека держави // Вісник НАН України. – 2005. – №3. – С.41-46.
10. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. Схвалена розпорядженням КМУ №145-р від 15.03.2006 р. – К., 2006. – 129 с.

Отримано 24.04.2010